

ALFÖLD.

ENDRESZ PÉLDÁJA ÉS SZEGED.

Részlet Szilley Kálmán államtitkárnak Szabó József sub auspiciis gubernatoris doktoravatási ünnepén mondott beszédéből.

Még nem ocsudtunk fel abból a bénító fájdalomérzésből, amit a diadalmas magyar repülőnek, Endresz Györgynek, hű társának és a *Justice for Hungary* gépének tragikus vége villámcsapásszerűen idézett elő szívünkben. Még kábultan és zavartan kérdezzük, miért kellett ennek így történni? Siratjuk a levegő magyar hőseinek és vértanúinak halálát, fájlaljuk a magyarságnak dicsőséget szerzett gép pusztulását, és babonás érzéssel szorul össze szívünk arra a gondolatra, hogy ennek az immár roncsokban és üszkökben heverő gépnek *Justice for Hungary* volt a neve. Önkéntelen és alig elhárítható eszmetársulással a magyar igazság sorsára rossz óment láthatunk ebben a rettenetes katasztrófában. Amde a babonás hit nem férhoz méltó.

A magyar igazság szent eszme, aminek sorsát nem lehet hozzákötöni bármily kiváló, de mégis törekény emberi élethez, sem bármily tökéletes, de mégis élettelen tárgyhoz. A magyar igazság hol büszkén szárnyal, hol lebukik, majd újra fölemelkedik, de meg nem halhat, mert vigyáz reá az Igazságos Isten, és mert vágya, életcélja a magyarok millióinak, egy egész nemzetnek.

Igaz, hogy a magyar nemzetnek ezredéves történelme alatt vajmi ritkán adta meg a sors azt a kegyet, hogy hosszú időn keresztül zavartalanul élhette volna a biztosan megalapozott, a belső és külső viszonylatban kiegyensúlyozott állami létnek életét és élvezhette volna az ebből fakadó nyugodt, természetes fejlődésnek áldásait. A magyar történelem a magasba emelkedéseknek és a mélybe zuhanásoknak drámai egymásutánja.

Most újra a mélységben vagyunk. De azért Isten és nemzet ellen való bűn volna átadni magunkat a kishitű kétségbeesésnek, és a jobb jövő biztos hitéről való gyáva lemondásnak. Különösen bűn volna ez éppen Szegeden és éppen a Ferencz József Tudományegyetem aulájában. Ez a város és ez az egyetem nagyon ismerheti a sors forgandóságát, a megpróbáltatások kálváriáját, és a „borúra derű” mélységes igazságát.

Az a város, amely félszázaddal ezelőtt a Tisza hullámsírijában feküdt és amelyben a szennyes ár elvonulása után alig maradt más hátra, mint romhalmaz, emberi javak pusztulása és amely itt áll ma büszkén, csodás szépségében, mint a magyarság városalkató erejének fényes bizonyossága, — az a város tudja, hogy mi a szenvedés, tudja, hogy mi a kemény munka, de azt is tudja, hogy van feltámadás. És az az egyetem, amely a magyar sors egy tragikus fordulóján elvesztette gyönyörű otthonát, amely végigélte a hontalanságnak keserves éveit, és amely itt Szegeden, a befogadó város szeretetétől és nagylelkű áldozatkészségétől valósággal elárasztva új, meleg és a régivel kényelemben vetekedő ott-hont talált, ahol világszerte megbecsült, elismert nevet vívott ki, az az egyetem fiait nem a kétségbeesésre, hanem csakis arra taníthatja, hogy „küzdj és bízva bízzál”.

... Ön, fiatal Barátom, méltónak bizonyult arra a ritka nagy kegyre, hogy doktorrá avatása a Kormányzó Úr legmagasabb pártfogásával történhesék meg. Ön ezzel a különös kitüntetéssel erősen ki van emelve doktortársai

közül.... Önnek fokozottabb mértékben kell művelni tudományát, nagyobb béketűrőssel, kisebb zúgolódással kell hordani a mai magyar élet súlyos, sokszor már elviselhetetlennek látszó keresztjét, de egyben teljesebb erőmegfeszítéssel kell dolgozni és küzdeni a Magyar Igazságért, mert ön meg van jelölve a magyar ifjak között egy, csak keveseknek megadható jellel, Magyarország Kormányzójának gyűrűjével.

(Szeged, 1932. máj. 24.)

ALFÖLDI IRODALOM?*)

Klebelberg Kunó gróf nyilatkozatából (B. H. júl. 2.): A városias jelleget mi adja meg? Ipar, iparkodás és művelődés. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében jöttek létre a mezőkövesdi alkotások s általában a kultúrépítkezések az Alföldön, amelyekért sokat bántottak. A történelem azonban azt tanítja, hogy nagyobb dolgok alig jönnek létre a nélkül, hogy azokért valaki üldözést ne szenvedjen, — hogy a nagy dolgokba mindig vér vagy könny vegyül. Az önök elismerése mindenért kárpótol, amit el kell szenvednem azért, hogy az Alföld művelődését igazán szolgáljam.

A volt közoktatásügyi miniszter úr mostani szegedi tartózkodása alatt felvetette azt a gondolatot, hogy egy alföldi irodalmi szervezetet kellene teremteni s ennek a szervezetnek az lenne a feladata, hogy az általa összegyűjtött anyagi javak segítségével részben halott, részben élő, új magyar tehetségeknek szépirodalmi alkotásait a nyilvánosság elé vigye, azokat az alkotásokat, amelyek a magyar Alföld lelkét szólaltatják meg.

Mint minden kulturális gondolatot, a legnagyobb szeretettel fogadjuk ezt a tervet is. S amikor az alábbiakban megteesszük megjegyzéseinket, azoknak egyetlen céljuk és egyetlen feladatuk az, hogy a keresett út helyes irányának kijelölésében elvégezzük a magunk kötelességét.

Gróf Klebelberg Kunó szerint elsőül Tömörkény István kiadatlan munkáiból kellene egy kötetet kiadni. Ez a gondolat a legszebb program s a legbiztatóbb útravaló lenne az új szervezet számára. De mi következik az első kötet után?

Beállottnak tekintjük azt a feltételt, hogy irodalombarátok össze fogják adni a könyvek megjelenéséhez szükséges pénzt s talán bízunk abban is, hogy a könyveladás adminisztratív munkáját az alföldi magyar intelligencia el fogja végezni. (Nem hallgathatjuk azonban el, hogy mindkét irányú várakozásunkban sok rész jutott a volt kultuszminiszter úr gondolatának kijáró tiszteletünknek.) De: az első kérdés, — van-e alföldi lélek? Van-e olyan kollektív érzés, amiben közösek vagyunk a szentesiekkel, a szolnokiakkal, a debrecenieikkel, de ami bennünket elválaszt a pécsiektől, vagy a soproniaktól? Talán lesz alföldi lélek, talán ki fog fejlődni egyszer az összetartozandóságnak szolidaritása azokban, akik itt az Alföldön élnek s talán egyszer ez az érzés olyan egyetemes s olyan közvetlen lesz, hogy elkülönülést teremt Budapestről és a Dunántúllal

*) A főnti cikket, amelyet Dettre János írt, a *Délmagyarországból* (jún. 22.) vettük át.